

Nuri Bilge Ceylan ile Söyleşi

Son Filmi «Kış Uykusu» ile Cannes Film Festivali'nde Altın Palmiye ödülünü kazanan Nuri Bilge Ceylan ve sevgili eşi Ebru Ceylan ile evlerinde çocukluk yıllarından günümüze uzanan keyifli bir söyleşi gerçekleştirdik. Minik yazarlarımızdan Zeynep Çömelek ve Ayaz Ceylan, ünlü yönetmene sorularını yöneltti. Minik yazarlarımızın ve arkadaşlarının merak ettiklerini samimiyetle yanıtladıkları için Ceylan ailesine teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Zeynep Çömelek: Film çekme tutkusunu çocuklukta gelen bir tutku muydu sizin için?

Nuri Bilge Ceylan: Tabii siz bilmezsiniz eskiden televizyon diye bir şey yoktu. Yani film sadece sinemada izlenebiliyordu. Bugün cep telefonundan bile yüklerseniz film izleyebiliyorsunuz değil mi? Televizyon var, video var. Eskiden video falan da yoktu. Film izlemek istiyorsanız mutlaka büyük perde sinemaya gitmeniz gerekiyordu. O yüzden sinema çok önemli bir şeydi ve insanların hayatında çok etkiliydi. Ben çocukluğumda küçük bir kasabada yaşıyordum. Çanakkale'nin Yenice kasabasında... 3 bin nüfusu olan küçük bir köyde ama sineması vardı. O zaman küçük kasabaların bile sineması olurdu. Mesela bugün gidin, yok artık. Televizyon olduğu için bir sürü kasabada hatta şehirde bile sinema kalmadı. İnsanlar televizyonu tercih etti. Bedava diye, o diye, bu diye. Onun için sinema bizim hayatımızda çok önemli bir şeydi. Bütün çocuklar, bütün büyükler sinemayı çok sevdi. Çünkü öyle bir eğlence yoktu başka. O yüzden sinema bizim hayatımızı çok etkileyen, değiştiren, nasıl yaşamamız gerektiğini öğreten bir şeydi.

Ayaz Ceylan: İzlediğiniz ilk filmden gittiğiniz ilk sinemaya kadar bizimle neler paylaşabilirsiniz?

Nuri Bilge Ceylan: İlk gittiğim film yanlış hatırlamıyorsam "Poseidon Macerası"na benzer bir macera filmiydi ve üzerimde çok çok büyük bir etki yaratmıştı. Hiç öyle bir şey görmemişim. Bir ahtapot gemiye saldırıyordu. Büyük kollarıyla gemiye dolanıp gemiyi batırıyordu, büyük maceralar yaşanıyor. "Poseidon Macerası" değildi adı ama buna benzer bir isimdi. Ona benzeyen çok meşhur bir film vardı. Böyle siyah beyaz, bir ahtapotun gemiye saldırdığı bir filmdi yanlış hatırlamıyorsam. Çok çok etkilenmişim. Çünkü öyle bir şeyi hiç görmemişim.

Kasabadaki sinemada izlemişim. Kasabamızda bir sinema vardı, bir de yazlık sinema oluyordu. Bir parka sandalyeler konulur, bir perde yapılırdı, insanlar yazın da yazlık sinemaya giderlerdi.

Bu sorduğunuz sorularla ilgili yeni sorular aklınıza gelirse onları da sorun. Hani benim söylediklerim içinde bir şey merak edersiniz. Peki, ama şöyle miydi falan gibi sorabilirsiniz. Yani sadece hazırladığınız sorular değil verilen cevaplar içinde merak ettiğiniz şeyleri soruya dönüştürerek röportajı zenginleştirebilirsiniz. İyi röportaj öyle olur. Bu da aklınızda olsun.

Zeynep Çömelek: Filmlerinizdeki senaryolar size mi ait? Başka kişilerin hikayelerini anlatma merakı nereden geliyor?

Nuri Bilge Ceylan: Şimdi ilk dönemde aslında bütün senaryolarım bana ait değil. İlk dönemde kendim yazıyordum ve daha çok kendi yaşadığım, çok iyi bildiğim ya da birebir tanık olduğum şeyleri yazıyordum. Ama daha sonra iyi anlayacağıma inandığım birtakım insanlarla da çalıştım.

Mesela bunlardan en önemlisi eşim Ebru Ceylan. Son üç filmimim senaryosunu onunla birlikte yazdım. Bazılarında başka arkadaşlar da vardı. Daha sonra filmlerde başka insanların hikâyelerinden de söylediğiniz gibi faydalandım. Yani aslında ister kendi başınıza gelmiş olsun ister gözlemlediğiniz bir şey olsun isterse de başkalarının yazdığı hikâyelerden faydalanmak olsun hepimiz yaşadığımız hayatı, diğer insanları ve kendimizi anlamaya çalışıyoruz bir bakıma. Çok şey fark etmiyor yani.

Ayaz Ceylan: Yaratıcılığın önündeki en büyük engel nedir?

Nuri Bilge Ceylan: Kim sordu bu soruyu? (Gülüşmeler) Adamına göre değişir. Herkesin önündeki engel farklı olabilir. Ülkesine göre de değişebilir, karaktere göre de değişebilir. Yaratıcılık dediğimiz şey tabii birçok faktöre bağlı bir şey ama benim için söyleyecek olursam en büyük engel nedir?

Ebru Ceylan: Düşünüyorum da zaman olabilir. Daha önce başlayabilseydin aslında...

Nuri Bilge Ceylan: Evet, zaman...

Ayaz Ceylan: Çocukluk yıllanızda okumaktan zevk aldığınız bir yazar ya da eseri bizimle paylaşır mısınız?

Nuri Bilge Ceylan: Çizgi romanla başladım ve çizgi roman o zaman çok etkili olan bir şeydi. İnanıyorum ki bugün sinema hayatımda da o zaman okuduğum çizgi romanların çok büyük bir etkisi var. Çünkü çizgi roman bir bakıma sinema gibi nasıl anlatacağı konusunda kurgusu, bütün her şeyi yerli yerinde olan ve sinemaya çok benzeyen bir şey. Eskiden çizgi romanlar daha aktif olarak hayatın içindeydi. Televizyon, internet falan olmadığı için çok insan okurdu ve çok etkilenirdik de onlardan. Daha sonra edebiyata, henüz resimli olmayan eserlere, ilk geçişim bir doğum günümde sizden daha büyük bir yaşta, on beş yaşımıdayken falan, hediye edilen bir kitapla oldu. Bu Jules Verne'nin "80 Günde Devri Âlem" kitabıydı. Çok sevdiğimi hatırlıyorum o kitabı ve önümde yeniden birdenbire büyük bir evren açıldığını düşünüyorum. Onu okuduğum zaman çok zevk almıştım. Bana okuma yani resimsiz olarak yazılardan oluşan bir eseri okuma zevkini kazandıran o kitaptır. Jules Verne hiç duydunuz mu?

Ebru Ceylan: Çünkü neden biliyor musun? İnsan hayatında daha çok kitap okuyabilse, daha çok film izleyebilse, pratik hayatın o mecburiyetlerinden birazcık kendini sıyrabilse, belki yaratıcılığa, hayatla ilgili daha derin bir ilişkiye geçme fırsatını daha iyi yakalayabilir.

Mesela şimdi; eskiye göre kitap okurken daha çabuk uykum geliyor. Basit gibi görünüyor ama büyük engel ya da masa başında uzun saatler çalıştığında orana burana daha çok ağrı giriyor. Somut olarak engelliyor.

Nuri Bilge Ceylan: Yani zaman da...

Ebru Ceylan: Konsantrasyonu da azalıyor insanın değil mi?

Ebru Ceylan: Kusursuzluk algısı, arzusu da ağır basıyor. Bizim önümüze en büyük keti o vuruyor.

Nuri Bilge Ceylan: İşte beyin hücrelerinin ölmesi, şu, bu... Belki "zaman" demek o açıdan önemli. Karışık bir cevap oldu.

Nuri Bilge Ceylan: Öyle ama sinema camiasıyla kıyasladığımda belli zaman sınırları içine zorlanan yönetmenlerden biri de değilim. Yani zamanı istediğim gibi kullanma özgürlüğüne sahibim. Çoğu insan bir filme başlarken gösterim tarihi bile belli oluyor ve belli sınırlar içinde çalışmak zorunda hissediyor. Bu camia içinde zamanı istediği gibi hoyratça harcama özgürlüğüne sahip olmuş bir yönetmen oldum her zaman. Hem çekim süreleri hem yazma... Kimse benden belli sınırlar içinde bir şey beklemedi, buna müsaade etmedim. Ama o "zaman" meselesi şöyle de ele alınabilir. İnsan, yani fiziki faktörler diyorum genelde. Yani insanın yaşlanması mesela, enerjisini azaltıyor. Sinema çok enerji gerektiren bir şey. Şu anda en çok ne isterdim? Daha genç olmayı isterdim ama bunu fiziki güç açısından, zihnin de ona eşlik etmesi açısından söylüyorum.

Zeynep Çömelek: Etkilendiğiniz yazarlar var mıdır? Varsa onların eserleri senaryolarınızı kurgularken size nasıl katkı sağladı?

Zeynep Çömelek: Senaryolarınızın güvendiğiniz bir göz tarafından değerlendirilmesine olanak tanıyor musunuz? Yoksa dışarıdan yapılan herhangi bir müdahalenin sizin özgünlüğünüzü engelleyeceğini düşünerek süreci baştan sona siz mi yönlendiriyorsunuz?

Nuri Bilge Ceylan: Sinema çok yeni bir sanat. Yüz yıllık bir sanat. Oysa edebiyatın binlerce yıllık bir geçmişi var ve edebiyat hayatı ifade etme, insanı anlama konusunda çok daha uzun yollar kat etmiş ve daha derinlere inmiş. O yüzden edebiyattan etkilenmemek mümkün değil. Çünkü kendi kişiliğimizin şekillenmesinde de büyük roller oynamış bir sanat edebiyat. Benim için eski klasik Rus yazarlar çok etkili oldu. Özellikle Çehov ve Dostoyevski'yi söyleyebilirim. Bunlardan faydalanarak filmler yaptığımız da oldu.

Nuri Bilge Ceylan: Yönlendirmeyi ben yapıyorum ama muhakkak güvendiğim birtakım arkadaşlarımla ve özellikle eşim Ebru'nun, zaten son dönemde onunla yazıyoruz ama onunla yazmadığım dönemde de her zaman güvendiğim bir insan olarak görüşünü hep alırdım. Bir iki güvendiğim arkadaşına da gösteriyorum ama çok fazla insana göstermiyorum: İki üç kişi. Muhakkak böyle bir şeyin gerekli olduğunu da düşünüyorum. Çünkü insanın kör kaldığı, bazı göremediği, önem vermediği için atladığı şeyler her zaman olabiliyor. Birtakım uyarılar kişinin bunu düzeltmesini sağlayabilir. Bir de insanlara güvenmeyi öğrenmeliyiz değil mi?

Ayaz Ceylan: Sinema ya da edebiyat... Sizce bu iki sanatı tatma isteğimizin altında yatan neden nedir?

Nuri Bilge Ceylan: Merak. Öncelikle de kendi ruhumuzu merak. Kendimizi tanıma arzusu olduğumu düşünüyorum. Yani başkalarına olan merakımız aslında kendimize olan merakımızdan kaynaklanır. Çünkü kim olduğumuzu, ne olduğumuzu anlamaya her zaman ihtiyacımız vardır ve bu da ancak kıyaslama yoluyla olur diye düşünüyorum.

Zeynep Çömelek: İyi bir film için kullanacağınız ölçütler neler olurdu? Senaryo, oyuncu ve görüntü kavramları için hangi anahtar ifadeleri kullanırdınız?

Nuri Bilge Ceylan: İyi bir film, bu elemanlardan bir tanesiyle ya da bir tanesi eksik olduğu zaman oluşması mümkün olmayan bir şeydir. Yani sinema öyle bir şey ki kendisini oluşturan elemanlardan bir tanesi zayıf olursa çöken bir yapı. Aslında edebiyat için de geçerli bu. Hepsi iyi olacak. Bir tanesine, tek bir şeye sinir olan bir seyirci ya da ondan kopan bir seyirci, bütün filmde soğuyor genellikle. O yüzden bütün elemanların uyumlu bir şekilde bir araya gelmesiyle oluşabilecek bir şey, bir sanat eseri. Ama bu uyumun kriterleri muhakkak ki kişiden kişiye değişebilir.

Çünkü iyi bir senaryo nedir? Bu konuda tek bir kriter yok. Herkes için biraz değişebilir ama bir insanın bir filmi iyi olarak hissedebilmesi için kendi ruhunda bütün elemanların uyumlu bir şekilde bir araya gelmesi lazım. Hepsi iyi olacak. Birini koparamazsınız.

Ayaz Ceylan: Tüm dünyaya yönelik filmler yazdınız ve yönettiniz. Beklentilere cevap verme ve kusuraşlılık kaygılarının sizi dizginlediği oluyor mu?

Nuri Bilge Ceylan: Gerçekten de beklenti denilen şey, daha önceki sorunuza da cevap oluyor aslında, yaratıcılığın önündeki en büyük engellerden biri. Tanınmışlık arttıkça artan bir şey beklenti dediğimiz şey. Sanatçı için çok tehlikeli olabilir. Fakat şöyle de bir şey var beklenti dediğimiz şey de tek bir şeye indirgenemeyecek kadar karmaşık. Yani kaos büyüdükçe, tanınma arttıkça ve uluslararası boyut kazandıkça beklentiler de tek bir kalem altında toplanamıyor; karmakarışık bir şey oluyor ve yeniden aldışı edilmeyecek bir boyutta olmaya başlıyor. O yüzden iradesi ve sanatıyla ilişkisi yeteri kadar güçlü bir insanın beklentilerle başa çıkma yollarını içgüdüleriyle zaten kolaylıkla bulabileceğini düşünüyorum.

Ben en azından kendi açımdan beklentilerin üzerimde çok hasar yaratmadığını düşünüyorum ve onlara çok fazla aldırmadığımı düşünen birisiyim. Tam tersine beklentilere özellikle aldırılmama gibi yani tam tersine hareket etme gibi bir içgüdü bile yakalıyor insan bazen içinde. Ama sanatçıyı gerçek anlamda sınavan bir şey olduğunu da söyleyebilirim beklenti dünyasının.

Zeynep Çömelek: Bir film yazdınız ve gösterime sundunuz. Çok kalitesiz bir film ama çok fazla kişi izledi. Ya da çok kaliteli bir film ama çok fazla insan izlemiyor. Hangisi sizin için kaliteli?

Nuri Bilge Ceylan: Kalite, izlenme sayısı ile ölçülmez. İkisi de önemli değil. Çok kaliteli bir film çok izlenmiş olabilir de olmayabilir de. Hiç izlenmemiş ama yine de çok iyi bulduğum filmler var. Ölçüyü oradan almamak gerekir. İyi film iyi filmdir. Yani şimdi kendi yaptığım filmler açısından düşünecek olursam yıllar geçtiği hâlde beni en az rahatsız eden ve hâlâ sevdiğimi düşündüğüm film benim için en başarılı filmidir. Çünkü film bittikten sonra başka bir yolculuk başlıyor. O filmle ilişkiniz bitmiyor. Hâlâ bazı yerlerini sevmeye başlıyorsunuz, bazı yerlerine sinir olmaya başlıyorsunuz, bazı şeylerine dayanamıyorsunuz filan... Zamana karşı ruhumda hâlâ iyi bir şekilde devam ediyorsa benim için en başarılı filmim odur. Ama başka filmler hakkında söyleyeceksem bunu filmin piyasadaki başarı yolculuğunun benim için hiç önemi yok.

Ruhumda uyandırdığı etki önemli benim için. Bir film seyrettiğim zaman hiç kimse beğenmemiş olabilir ama bir yere oturduysa benim ruhumda, beni etkilediyse benim için iyi film olur.

Ayaz Ceylan: Okuduğunuz üniversitenin sinema kariyerinize bir etkisi olduğunu düşünüyor musunuz? Elektrik mühendisliği okumuşsunuz.

Nuri Bilge Ceylan: Elektrik mühendisliğinden çok, okuduğum üniversitenin katkısı oldu. Çünkü üniversite ortamının okuduğunuz şeyden daha fazla bir etkisi oluyor. Çünkü bizim üniversitede, Boğaziçi Üniversitesi'nde çok kulüp vardı. O zaman her üniversitede olmazdı onlar. Şimdi daha yaygın. Üniversitenin çok zengin bir kütüphanesi vardı. Şunu unutmamak lazım o zamanlar internet de yoktu. Yani bilgiye ulaşmak kütüphanelerle mümkün olabiliyordu. Ben o kütüphanelerde çok kitap okudum, çok dergi baktım, çok resim inceledim. Bunların görsel bir dünyamın, hayal dünyamın gelişmesinde oluşmasında çok çok büyük etkisi oldu.

Zeynep Çömelek: Fotoğraflarınızda neden hep kara bulutlar, yoksulluk ve hüznün hâkim. Bunu gerçek yaşantınızla ilişkilendirebilir misiniz?

Nuri Bilge Ceylan: Gerçek yaşantıyla demeyeyim de gerçek karakterimle yani ruhumun yapısıyla tabii ki ilişkilendirebilirim. Her zaman hüznü ve melankolik atmosferleri daha anlamlı bulmuşumdur. Bende daha derin duygular uyandırmıştır. Muhakkak onunla ilgisi vardır. Kapalı havaları, rüzgârı, yağmuru, kar yağışını, bütün bu atmosferik elemanları ve melankolik ruh durumlarını okuduğum romanlar falan da etkilemiştir belki. Hayatı daha anlamlı hissettirmiştir bana. O yüzden bu tip havaları kendi eserlerime de uyguluyorum.

Ayaz Ceylan: Üniversitede elektrik mühendisliği okudunuz. O yıllarda aklınızda yapmak istediğiniz bir meslek var mıydı?

Nuri Bilge Ceylan: Şimdi üniversite okumadan önce elektriği seçerken etrafımda çok sanatçı insan yoktu, sanat da yoktu. O yüzden bunların bir meslek olabileceğini çok bilmiyordum doğrusu. Yani örnek olmayınca insan akıl edemiyor. Onun için böyle normal, herkesin yaptığı şeyleri okumayı düşünmüştüm. Bunlar sanki bir meslek değil de hobi olur gibi geliyordu. O yüzden elektriği seçtim ama 3. sınıfa geldiğimde, "Ben... Bunu olmak istemiyorum." dedim. O zaman anladım. O zaman hadi bitireyim de dedim başka şeyler yaparım. Çünkü çok az kalmıştı. Sevmeyerek bitirdim ve hiç çalışmadım elektriğe. Ama yine de üniversitenin faydası oldu. O yüzden gerçekten neyi sevdiğinizi anlamak çok önemli bir şey. Bunu anlamak için de yaptığınız hobilerle, seçtiğiniz derslerle uğraşırken sevip sevmeyeceğinize bakabilirsiniz. Onun dışında başka kulüplere üye olacaksınız, başka faaliyetler yapacaksınız bütün okul hayatınız boyunca lise sona kadar. O sıralardan geçerken neyi sevdiğinizi sevmediğinizi anlamaya çalışın.

Zeynep Çömelek: Peki, elektrik mühendisliğini sevmemişsiniz. O zaman ilkokulda neden öyle bir düşünceye kapıldınız? "Ben üniversitede elektrik mühendisliği okuyacağım." dediniz?

Nuri Bilge Ceylan:

Çünkü elektrik devreleriyle uğraşıyordum. İşte yani sivrisinek kovma aleti falan yapıyordum. Öyle meraklarım vardı. Deney tüpleriyle uğraşırdım, deney yapmayı severdim. Elektrik sanki bir oyun gibi geliyordu bana o zaman. Daha zevkli olabilir zannediyordum ama öyle değilmiş.

Elektrik okurken sadece matematik problemi çözüyormuşsunuz meğer onu bilmiyordum. O zamanlar acaba ne olurum diye düşünüyordum. Düşünüyorum. Hiç yoktu ya da hatırlamıyorum varsa da. İlk defa düşünüyorum bunu sen sorunca. Güzel soru. O kadar avare bir küçüklüğümüz oldu ki oyunlar içinde geçen. Hiç onu düşünmek zorunda kalmadık. Çünkü eski aileler sormazdı, merak etmezdi öyle ne olacaksın da bilmem ne düşün filan. Yani böyle yan dersler falan da yoktu şu an yaptığınız gibi. Devlet okullarında okudum zaten. Bununla ilgilenen bir şey de yoktu. Değişik örnekler de yoktu çevremizde.

Ebru Ceylan: Okumanın kendisi bile başlı başına bir şey miydi acaba? Öyle biraz taşrada köyde?

Nuri Bilge Ceylan: Aslında ilkokul dörde kadar orada okudum. Ondan sonra İstanbul'da okudum ama devlet okullarında... Bazı derslerim iyiydi. Mesela coğrafyam çok iyiydi. Yani böyle gezmek, başka ülkeler o tip şeyleri seviyordum. Fotoğrafçı olabilirim diye düşünüyordum ama hep onları yan şeyler olarak düşünüyordum. O zamanlar hani böyle hayran olduğumuz fotoğrafçı gibi şeyler azdı sanıyorum ya da görmüyorduk.

Zeynep Çömelek:

Ben de fotoğrafçılığı hobi olarak yapmayı düşünüyorum zaten.

Nuri Bilge Ceylan: İşte hobi olarak başlayan şeyler hayatının amacı hâline dönüşebiliyor her zaman. O yüzden bol bol hobi edinin, meraklarınızın peşinden gidin. Daha sonra onlar derinleşebilir veya derinleşmeyebilir. Mesela gitar çaldım ben. Sonra bıraktım, gitmedi ileriye. Çok bana uygun olmadığını düşündüm. Ama içlerinden bazısı bütün benliğinizi sarabilir ve çok önemli hâle gelebilir sizin için. Onun için bu yan dersler çok önemli bence. Ben Boğaziçi Üniversitesinde okurken de çok yan ders alırdım. Felsefe, sinema... Mesela orada da sinema dersi almıştım. Çok sevmiştim. Üstün Barış da veriyordu. Belki de o yüzden sinemacı olmuşumdur. Araştırma yaptım da ben böyle kulüplere katılmışsınız, doğa etkinlikleriyle alakalı. Ne istediğimi anlamaya çalışıyordum o yüzden çeşit çeşit kulüplere giriyordum. Bir tek sinema kulübüne girmemişim. Çünkü o zamanlar sinema yapmak kolay değildi. Video kameralar yoktu. Çok pahalıydı ve yapamayacağım bir şeye de girmemişim.

Nuray Doğu: Benim de çocukluk yıllarımda en büyük tutkum resim yapmak ve ressam olmak istiyordum. Ailemse buna hep karşıydı. 12 yaşındayken bir resim yarışmasına katıldım. Öğretmenim, yeteneğimle çok ilgiliydi. 14 yaşındayken o resim çalışmam UNICEF'e gönderilmiş ve Türkiye'de en yaratıcı çalışmalardan biri seçilmiş. Biz o yıllarda babamın görevi nedeniyle Muş'ta yaşıyoruz, tabi internet bu kadar yaygın değil. Finlandiya'da "Kültürler Arası Köprü" adlı bir proje başlatılmış. Dünyada çeşitli alanlarda yetenekli öğrencileri kendi burslarıyla okutup küçük yaşta çocukları eğitici ablalık abilik şeklinde. Bana teklif sunduklarında ailem bu noktada hiç izin vermedi. Sonra Slovenya'dan da aynı sebeple davet geldi ama bir şekilde çizmek hayatımın en önemli parçasıydı. Yıllar geçtikçe edebiyata yöneldim. Okumayı çok seviyordum, yazmayı da... Edebiyata bu şekilde yöneldim. Şimdi dönüp baktığımda, çocukluk tutkuları kendimizi en iyi şekilde ifade edebilmek açısından çok önemli.

Editörden...

Sevgili Laf Ebesi okuyucuları,
Röportajımız burada sona erdi. Minik yazarlarımızın kafalarını kurcalayan sorular bitince, röportajımız yerini keyifli bir sohbete bıraktı. Ünlü yönetmen Nuri Bilge Ceylan ve çok kıymetli eşi Ebru Ceylan'a bizlere göstermiş oldukları misafirperverlikten ötürü sonsuz teşekkürlerimizi sunuyoruz.

